

HET STUDIEJAAR 1954-1955

REDE

UITGESPROKEN OP DE 19DE SEPTEMBER 1955
BIJ DE OVERDRACHT VAN HET RECTORAAT
DER LANDBOUWHOGESCHOOL

DOOR

PROF. IR W. F. EIJSVOOGEL

H. VEENMAN & ZONEN • WAGENINGEN

*Mijne Heren Curatoren,
Mevrouw en Mijne Heren Hoogleraren,
Dames en Heren Lectoren, Docenten en
Wetenschappelijke Medewerkers,
Dames en Heren studenten,
en voorts Gij allen, die door Uw tegenwoor-
digheid blijkt geeft van Uw belangstelling.*

Dames en Heren,

Het studiejaar 1954/1955 heeft gestaan in het teken der herdenking. Herdenking in de eerste plaats van het heugelijk feit, dat Nederland tien jaar geleden bevrijd werd, herdenking ook van degenen, die daarvoor hun leven gaven. Het verleden vervaagt snel, en het is voor de jongeren onder ons reeds nu vermoedelijk niet gemakkelijk zich in te denken in een wereld gedomineerd door het Nazidom. De tweede Wereldoorlog was een strijd van degenen, die vrij wilden leven, tegen degenen, die gebondenheid als stelsel wilden opleggen. Het moet een grote troost zijn voor de nabestaanden van hen, die vielen, dat zij hun leven gaven voor datgene, dat althans wij als het hoogste goed beschouwen, de vrijheid.

De Landbouwhogeschool heeft aan deze herdenking het hare bijgedragen. Op 4 Mei 1955, in de namiddag, hield collega SMIT een treffende rede ter herdenking van de leden van onze hogeschoolgemeenschap, die in de oorlog vielen; daarna werd een krans gelegd bij de gedenkplaat in de Aula.

Op 5 Mei volgde de wapenschouw der geallieerde troepeneenheden, waarbij de Wageningse bevolking het genoegen smaakte het Koninklijk Gezin in haar midden te hebben. Daarna vermeide men zich 10 dagen lang in gepaste en veelal hoogstaande feestvreugde. De organisatoren, waaronder in de eerste plaats onze Burgemeester, kunnen hierop met grote voldoening terugzien. De Landbouwhogeschool stelde de Aula ter beschikking voor een tentoonstelling over het werk der Verenigde Naties; in de tuin van het arboretum werd een tentoonstelling van verzets- en bevrijdingsmonumenten georganiseerd. Beide trokken veel belangstelling.

De Landbouwhogeschool heeft echter gemeend niet alleen de bevrijding te moeten herdenken, doch tevens de in vele opzichten fenomenale vooruitgang op het gebied van de landbouw, welke de sedert 1945 verlopen tien jaar te zien hebben gegeven. In samenwerking met de Instituten werd op 3 en 4 Mei een lezingen-cyclus gegeven onder de titel „Tien jaren vrij”. De Directeur-Generaal van de Landbouw Ir A. W. VAN DER PLASSCHE sprak over: „De invloed van de wetenschap op de ontwikkeling van het landbouw-

kundig onderzoek", de hoogleraren EDELMAN en HORRING resp. over „De bodemkartering tijdens en na de oorlog" en „De ontwikkeling van het economisch onderzoek in de landbouw", Dr O. BANGA over: „De plantenveredeling als factor in de strijd om het bestaan", Ir L. H. HUISMAN tenslotte over: „De ontwikkeling der mechanisatie van de Nederlandse landbouw sedert 1945".

Het gehoor volgde de lezingen met grote aandacht; de belangstelling was vooral de eerste dag zeer groot.

Ik meen dat thans, aan het eind van het studiejaar waarin deze herdenking viel, het ogenblik is gekomen om de vooruitgang van de hogeschool zelve in deze tienjarige periode in beschouwing te nemen. Ook deze vooruitgang is indrukwekkend geweest.

Ik zal mij daarbij allereerst op het terrein van de materiële voorzieningen begeven. Voor een juist inzicht is het dan wenselijk terug te grijpen op de toestand, zoals deze zich vóór de oorlog had ontwikkeld en ik kan dan het best aanknopen aan de rede, die collega MINDERHOUD twee jaar geleden van deze plaats hield. Hij schetste daarin op de hem eigen originele wijze het ontstaan en de ontwikkeling van de Landbouwhogeschool uit het Middelbaar Onderwijs. Hij eindigde met te vermelden, dat tijdens de eerste Wereldoorlog de wet op het Hoger Landbouwonderwijs door de Volksvertegenwoordiging werd aangenomen, waarbij tevens de beslissing viel, dat de Landbouwhogeschool te Wageningen zou worden opgericht.

Zoals algemeen bekend is, geschiedde dit op 9 Maart 1918, in tegenwoordigheid van Z.K.H. PRINS HENDRIK. Doch daarmee was men er niet. De beschikbare ruimte in de gebouwen van de Hogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool was voor een hogeschool ten enenmale onvoldoende. Met voortvarendheid werd dus aangevangen met een project voor het bouwen van een nieuwe hogeschool en het zal niet algemeen bekend zijn, dat niet alleen het plan „De Dreyen", inclusief een nieuw hoofdgebouw, toen geboren werd, doch dat men zelfs in 1919 reeds alle daarvoor benodigde gronden in vóórkoop had. Helaas ontstond een plotselinge en vrij onverklaarbare weerstand in de Volksvertegenwoordiging en daarmee was de kans op een oplossing in grote stijl in eerste instantie verkeken.

Hiermede werd de periode der incidentele oplossingen ingeluid. Het eerst kwamen tot stand *Plantenphysiologie* en *Microbiologie*, beide gebouwd in de stijl van de tijd, decoratief en duur. Hierna volgden in belangrijk soberder opzet de gebouwen voor *Tuinbouwplantenteelt*, *Phytopathologie*, *Veeteelt* en *Plantenveredeling*. Daarna — de crisis van 1928-'29 was toen reeds ingetreden — *Erfelijkheidsleer*, *Landbouwscheikunde* en *Algemene Plantkunde*. Het is wellicht belangwekkend te vermelden dat het laatste gebouw aanbesteed werd voor f 88.000.

In de laatste jaren vóór de Wereldoorlog volgden dan nog de *Aula* (een geschenk), de *Bibliotheek* en de gebouwen voor *Tro-*

vische Landbouwplantenteelt en Zuivelbereiding. De middelen vloeiden toen wat ruimer, hetgeen aan de gebouwen duidelijk te bespeuren valt.

De oorlogshandelingen, die in Wageningen en omgeving zoveel schade aanrichtten, lieten de Hogeschoolgebouwen betrekkelijk onberoerd. Betrekkelijk natuurlijk, want niet alleen viel overal schade te herstellen, doch de inventaris der gebouwen werd grotendeels geroofd of zwaar beschadigd. Doch geheel verloren ging alleen het nieuwe laboratorium voor Landbouwscheikunde; dat het oude cafeeje „de Valk”, waar de afdeling Landmeten en Waterpassen was ondergebracht, eveneens moest worden afgeschreven, zal wel niemand als een verlies beschouwd hebben.

Het probleem, waarvoor de Hogeschool gesteld werd, was dus niet zozeer herstel van hetgeen verloren ging, dan wel het opvangen van een veel groter aantal studenten dan de Landbouwhogeschool ooit gekend had. Bedroeg het aantal ingeschrevenen in de periode 1918-1940 gewoonlijk tusen 350 en 400, in het cursusjaar 1945/'46 werden 1145 studenten ingeschreven en in 1946/'47 1187. Weliswaar moest een deel van deze grote toevloed op rekening van het ontbreken van studiemogelijkheden gedurende de oorlog worden geschreven en daalde het aantal studenten dus na 1950 weder vrij sterk, doch het aantal ingeschrevenen bedraagt toch nog steeds meer dan tweemaal het aantal van vóór de Wereldoorlog. Het zal U thans duidelijk zijn waarom ik iets meer uitvoerig stilstond bij de bouwgeschiedenis van de periode 1918-1940; het is toch zo, dat door de beperkte en zuinige opvattingen, welke in die periode, vooral na 1923, de toon aangaven, vrijwel *alle* gebouwen reeds van de aanvang af te klein zijn opgezet. Door het sterk vergrote aantal studenten heerst dus thans praktisch overal ruimtegebrek.

Het is verheugend te constateren dat, zo spoedig de algemene toestand in Nederland dit toeliet, met de aanbouw van vervanging en uitbreiding een aanvang werd gemaakt. Vanzelfsprekend eiste dit een constante pressie onzerzijds in een land, waar bouwen één der voornaamste problemen dreigt te worden. Wij mogen ons gelukkig prijzen, dat zowel Dr HUIZINGA als onze huidige President Curator, de heer VAN BOMMEL VAN VLOTEN, steeds op de bres hebben gestaan om de belangen van de Landbouwhogeschool te verdedigen.

Wellicht nog meer verheugend is het te constateren, dat bij deze nieuwbouw eindelijk gebroken is met het stelsel van de uiterste en in feite te grote zuinigheid. Een hogeschool is een organisch geheel, dat door de jaren heen een regelmatige groei vertoont. Gebouwen worden voor 50, met de huidige betonbouw wellicht voor 100 jaar gezet. Indien men in Nederland in de toekomst over een goed geoutilleerde Landbouwhogeschool wil beschikken, dient men alles wat nu gebouwd wordt zo ruim op te zetten, dat het ook later voldoende capaciteit zal hebben.

Tot stand kwamen de gebouwen voor *Landmeetkunde*, *Landbouwplantenteelt*, *Physiologie der Dieren* en *Landbouwtechnologie*. In aanbouw is het gebouw voor *Landbouwscheikunde*; dit zal vermoedelijk in het begin van de cursus 1956-1957 in gebruik kunnen worden genomen. De gebouwen maken op ieder, die ze in ogen-schouw neemt, een goede indruk. Zakelijkheid is gepaard aan eenvoudige en rustige aestetische vormen. Ook vreemde bezoekers uiten zich dikwijls zeer waarderend. De Rijksgebouwendienst heeft met deze bouw een uitstekende prestatie geleverd.

Het is wellicht goed hier iets te vermelden over de bouwkosten; deze toch zijn zeer aanzienlijk. Het in 1952 gereed gekomen gebouw voor *Landmeetkunde b.v.* heeft gekost f 586.000, het in 1954 in gebruik genomen gebouw voor *Technologie* f 1.090.000. De kosten van het gebouw voor *Landbouwscheikunde* zijn geraamd op 1,8 miljoen gulden. Wanneer dit laatste gereed is, zal na de Wereldoorlog in totaal ca 6 miljoen gulden besteed zijn aan gebouwen voor de Landbouw hogeschool.

Wat de projecten betreft, het is altijd moeilijk hier iets over te zeggen, omdat verschillende instanties daar nog haar goedkeuring aan moeten hechten.

Algemene overeenstemming bestaat echter over het feit, dat na *Landbouwscheikunde*, twee nieuwe gebouwen resp. voor *Organische-* en voor *Physische en Kolloïd Chemie* op De Dreyen moeten worden gebouwd. Met een gemeenschappelijke collegezaal zullen zij met de bestaande twee gebouwen één complex vormen.

Verder is een ontwerp voor een gebouw voor *Entomologie* na-genoeg gereed.

Inmiddels zijn ook vele kleinere voorzieningen getroffen. Het van 1882 stammende, doch nog redelijk bruikbare gebouw voor *Physiologie der Dieren*, Duivendaal 1, wordt verbouwd en zal eind 1955 in gebruik worden genomen door de afdelingen *Cultuurtechniek* en *Weg- en Waterbouwkunde*. De oude werkplaats van de afdeling Landbouwwerktuigen en de collegezaal van *Cultuurtechniek* zijn na verbouwing ten dele in gebruik genomen door de afdeling *Wiskunde*, terwijl de grote werkplaatsruimte verbouwd werd tot *sporthal*. De resten van het gebouw voor *Landbouwscheikunde* aan de Diedenweg werden op praktische wijze bruikbaar gemaakt voor verschillende hoogleraren, die geen laboratoriumruimte behoeven. De afdeling *Sociologie en Sociografie* tenslotte betrok het vroeger door het I.V.T. gebruikte gebouw in de Herenstraat, dat door een doeltreffende verbouwing een ware metamorfose onderging.

Verschuillende urgente uitbreidingen zijn echter nog niet verwezenlijkt kunnen worden. Zowel de gebouwen voor *Tuinbouwplantenteelt* als die voor *Plantenphysiologie* en *Bosbouw* vertonen een ernstig gebrek aan ruimte. Ook *Natuurkunde*, *Bodemkunde* en

Delfstof- en Aardkunde zijn in het reeds vrij oude gebouw, Duivendaal 2, zeer benauwd gehuisvest. Wellicht dat hier een oplossing gevonden kan worden door over enkele jaren een vrijkomend gebouw van één der instituten in gebruik te nemen.

Ook voor de te Wageningen gevestigde autonome instituten heeft nl. een omvangrijke nieuwbouw plaats gevonden. Het is hier niet de plaats daarop in te gaan, echter met één uitzondering. Bij het tot stand komen van het fraaie gebouw aan de Mansholtlaan, waarin de Instituten voor *Tuinbouwtechniek* en voor *Landbouwmecanisatie* gevestigd zijn, is reeds onmiddellijk bij de bouw een combinatie gevormd met de Landbouwhogeschool, in die zin dat in dit gebouw tevens plaats heeft gevonden de afdeling *Landbouwwerktuigen*. De colleges van collega RIEMER kunnen daardoor gegeven worden in een sfeer, waar men geheel op mechanisatie is ingesteld en waar over een uitgebreid materiaal kan worden beschikt voor voorlichting. Verder is in dit gebouw ook de Centrale Werkplaats gevestigd en geeft de lector QUAST er zijn voorbereidend onderwijs in de werktuigkunde. Al met al één der gelukkigste voorbeelden van samenwerking tussen Instituten en Hogeschool.

Voor de afdeling *Landbouwhuishoudkunde*, welke thans nog zeer provisorisch gehuisvest is in het Hoofdgebouw, hoopt men een overeenkomstige oplossing te treffen.

De technische outillage moest in verschillende laboratoria geheel vernieuwd worden, in de overige in vele opzichten aangevuld en gemoderniseerd. Dit heeft grotendeels zijn beslag gekregen; een bedrag van f 900.000 werd in de afgelopen tien jaar ten laste van het toegestane herstelcrediet verwerkt.

Thans iets over de personeelsbezetting. Het corps hoogleraren en lectoren vertoonde na de oorlog verschillende hiaten. Bovendien wilde het toeval, dat meerdere hoogleraren kort nadien de 70-jarige leeftijd bereikten. Een snelle vernieuwing vond daardoor plaats. In ons midden zijn nog slechts zes collega's, die aan de vooroorlogse Landbouwhogeschool hebben gedieneerd, en van deze gaat collega REINDERS ons nog binnenkort verlaten.

Aan de Landbouwhogeschool bestonden in 1940 27 gewone en 4 buitengewone leerstoelen. Van de laatste werden *physische scheikunde* en *bijzondere delen der plantenziektenkunde* omgezet in gewone leerstoelen, terwijl de bijzondere leerstoel voor Koloniale landhuishoudkunde en Agrarisch recht werd omgezet in een gewone leerstoel voor *tropische landhuishoudkunde*.

Ook verschillende lectoraten werden in leerstoelen omgezet; ik noem de *landmeetkunde*, de *landbouwtechnologie*, de *grasland-exploitatie* en de *delfstof- en aardkunde*.

Het onderwijs werd verder uitgebreid met zes nieuwe gewone leerstoelen. Het zijn: de *empirische sociologie en sociographie*, de

rechts- en staatswetenschap, de cultuurtechniek, de zuiveltechnologie, de landbouwhuishoudkunde en de sociologie der niet-westerse gebieden.

Bovendien werden zes nieuwe buitengewone leerstoelen gevestigd, nl. *bouwkunde en stedenbouwkunde, de staat- en landhuishoudkunde, de agrarisch-economische en -sociale geschiedenis, de virologie, de leer van het in cultuur brengen van drooggevalle gronden en voeding en voedselbereiding.*

Tenslotte werd aan de stichting „Bijzondere leerstoelen voor Christelijke maatschappijleer te Wageningen” toegestaan een bijzondere leerstoel te vestigen voor: *De Christelijke economische en sociale politiek in de landbouw.*

De hogeschool telt dus thans 40 hoogleraren, 7 buitengewone hoogleraren, 1 bijzonder hoogleraar en 10 lectoren.

Voor een belangrijk deel betekenen deze uitbreidingen een verder gaande specialisatie; de stof werd dan tevoren in meer eenvoudige vorm op andere colleges gedoceerd. Er zijn echter twee belangrijke elementen in te herkennen, die in een nieuwe richting wijzen, nl. het invoeren van het onderwijs in de landbouwhuishoudkunde (in de Ver. Staten van Amerika, waar de bakermat gestaan heeft, bekend als „Rural home economics”) en het scheppen van meerdere gelegenheid voor de studie van sociaal-economische en sociologische vraagstukken uit de landbouw. Beide zijn het gevolg van een stroming, die na de Wereldoorlog ook elders te onderkennen valt, nl. een hogere waardering van de menselijke factor in het productieproces tegenover de technische.

Ook het overige personeel van de Landbouwhogeschool onderging een belangrijke uitbreiding. Als voorbeeld moge gewezen worden op de wetenschappelijke staf. Geeft het programma voor het studiejaar 1946/'47 als aantal plaatsen voor volwaardige wetenschappelijke medewerkers 46, thans is dit aantal gestegen tot 112.

Zowel het belangrijk groter aantal studenten als de drang naar wetenschappelijk onderzoek hebben hiertoe geleid en het is ook hier verheugend te constateren, dat een zuinigheid, die veelal in schrielheid ontaardde, eindelijk heeft plaats gemaakt voor het juiste gebaar, dat indien een personeelsuitbreiding nodig is, de benodigde gelden beschikbaar moeten worden gesteld. Dat de Landbouwhogeschool in de laatste jaren moeilijkheden ondervindt bij de vervulling van vacatures, is een kwaal, die wij met vele andere wetenschappelijke instellingen gemeen hebben.

Een verdere verruiming van de fondsen voor wetenschappelijk onderzoek werd verkregen doordat uit de z.g. tegenwaarde-rekening van de Amerikaanse Marshall-hulp een bedrag van ca 2 miljoen gulden werd beschikbaar gesteld voor verschillende onderzoekin-

gen. Ten laste hiervan worden nog 35 jonge wetenschappelijke krachten bezoldigd.

Thans iets over het element, dat velen wellicht als het belangrijkste van de Hogeschool zullen beschouwen: de studenten.

Het aantal ingeschrevenen vertoonde, zoals reeds werd vermeld, nadat het in de jaren 1945-'47 door de invloed van de wereldoorlog was opgelopen tot ca 1150, al spoedig een vrij scherpe daling. Reeds in de jaren 1948 en 1949 werden niet meer dan ca 1000 studenten ingeschreven voor volledig onderwijs en deze daling zette zich daarna regelmatig voort. Het studiejaar 1952/'53 toont 857 ingeschrevenen voor alle lessen, 1953/'54 815 en 1954/'55 788. Dit is vooral merkwaardig omdat niet alleen op dit ogenblik, nu overal een sterke vraag naar arbeidskrachten bestaat, doch in feite gedurende de gehele laatste tienjaarlijkse periode ieder afgestudeerd landbouwkundig ingenieur vrij gemakkelijk een betrekking heeft kunnen vinden. De vraag rijst dus: waaraan is deze daling toe te schrijven?

Dat niet een algemeen gebrek aan intellectuele belangstelling deze daling veroorzaakt, bewijst het feit, dat in sommige universitaire richtingen een overcompleet bestaat. Ik kan dus slechts één verklaring vinden, nl. dat in Nederland een grote onbekendheid bestaat met de Landbouwhogeschool en met de mogelijkheden, die de studie aan deze instelling biedt. De dikwijls zeer zonderlinge verzoecken om inlichtingen, die de Rector bereiken, wijzen in deze richting.

Wij zullen ons dus, naar mijn mening, moeten beraden over de wijze waarop het Nederlandse volk beter kan worden voorgelicht omtrent onze hogeschool. Want het moge ogenschijnlijk een aantrekkelijke situatie zijn, dat ieder afgestudeerde gemakkelijk een plaats vindt en nog een ruime vraag overblijft, bezien van groter afstand is dit niet bevredigend. Niet alleen moeten aan de Nederlandse jeugd als geheel zo goed mogelijke kansen worden geboden, ook de Nederlandse landbouw is allerm minst gediend met wat in feite als een tekort aan landbouwkundig ingenieurs valt te beschouwen.

Tenslotte iets over de studie zelf. Wanneer men constateert, dat na de oorlog vrijwel overal stemmen opgingen voor een hervorming van het Hoger Onderwijs, dan dient men daarbij twee zaken zeer wel te onderscheiden. Ten eerste de noodzaak voor praktische aanvullingen en hervormingen van het studieprogramma, ten tweede een drang naar meer fundamentele wijziging van de academische studie. Beide zal ik achtereenvolgens bespreken in de vorm zoals zij zich in de landbouw wereld manifesteerden.

De noodzaak van het aanbrengen van een aantal praktische wijzigingen na vijf jaar stilstand ligt voor de hand. De zich na de oorlog snel wijzigende economische verhoudingen en in het bijzonder ook het feit, dat Indonesië zelfstandig werd, vormden een extra stimu-

lans. De wenselijkheid van het instellen van richtingen als *Bodemkunde*, *Sociologie*, *Landbouwtechnologie* en *Landbouwwerktuigen* behoeft in dit licht geen betoog; over het feit, dat de sterk de aandacht trekkende richting *Cultuurtechniek* meer duidelijk onderscheiden moest worden van de algemene landbouwopleiding, dan men in 1941 nodig had geoordeeld, bestaat geen verschil van mening. Omtrent de wenselijkheid van het handhaven van de tropische opleiding bestond in de aanvang wel verschil van inzicht. In de laatste vijf jaar is echter bewezen, dat de afgestudeerden van deze richtingen zich een plaats in de wereld kunnen veroveren. Aan een wijziging viel echter niet te ontkomen. De tropische opleiding toch, vroeger geheel gericht op Indonesië, levert thans landbouwingenieurs af, die hun arbeidsveld in de gehele tropische wereld vinden. Een onderscheid in plantenteeltkundig, landhuishoudkundig en technisch georiënteerden ligt daarbij wel zeer voor de hand.

Het is naar mijn mening te betreuren, dat het realiseren van deze praktische hervormingen zeer lang op zich heeft doen wachten doordat men ze meende te moeten koppelen aan de hervormingen van de tweede categorie, de meer fundamentele. Over deze bestaat nl. niet een zelfde eensgezindheid en het heeft dus tot Juli van dit jaar geduurd voor de Senaat haar goedkeuring aan het plan tot hervorming hechtte.

Het enige wat in de tussengelegen periode bereikt werd, is een hervorming in technische zin van het Kon. Besluit, waarbij de promotiën en de examens aan de Landbouwhogeschool geregeld worden, waaraan werd gekoppeld het instellen van twee richtingen Landbouwhuishoudkunde.

De gewenste fundamentele hervormingen van het studieprogramma laten zich het best concretiseren in de volgende drie vragen:

- 1e. Moet de voorkeur worden gegeven aan een korte, voor alle richtingen gelijke Propaedeuse of moet overgegaan worden tot een splitsing?
- 2e. Moet in de Candidaatsstudie meer gelegenheid worden gegeven voor eigen studie en zo ja wanneer en voor welke richtingen?
- 3e. Moet de studie in afwijking van de huidige inrichting wellicht in twee gedeelten worden verdeeld op zodanige wijze, dat het eerste gedeelte een afgerond geheel vormt en de student dus desgewenst daarmee kan volstaan?

Reeds onmiddellijk moet worden opgemerkt, dat het derde punt zo weinig bijval vond in de kring van de Senaat, dat het niet in behandeling is genomen. Men was vrijwel unaniem van mening, dat tussen de landbouwkundig ingenieur en de abiturient van onze zeer goede Middelbare Landbouwscholen, althans voorlopig, geen plaats is voor een derde figuur. De aantrekkelijke gedachte, dat aan een

beperkt aantal studenten dan gelegenheid kan worden geboden tot dieper gaande specialisatie, kon hierin geen wijziging brengen; men meende dat dit ook te bereiken valt, indien betrokkenen nog enige jaren aan de hogeschool werken aan onderzoekingen voor een proefschrift.

Het vraagstuk der propaedeutische studie is door de Commissie REINDERS, die door de Senaat met de voorbereiding van de studiehervorming was belast, aan een uitvoerige studie onderworpen. Het resultaat is geweest, dat een ongesplitste propaedeutische studie van de duur van één jaar is voorgesteld. Deze studie zal alleen de fundamentele vakken omvatten, terwijl door een college Algemene Landbouwkunde voor de nieuw aangekomenen gelegenheid zal bestaan om kennis te nemen van de algemene problemen in de landbouw. De Senaat heeft zich in zijn vergadering van 30 Maart 1953 hiermede verenigd. De praktische overweging, die tot dit besluit geleid heeft, is dat zolang de studie aan de Landbouwhogeschool bij brede lagen van de Nederlandse bevolking vrijwel onbekend is, van een richtingskeuze, voordat men minstens een jaar te Wageningen gestudeerd heeft, niets te verwachten valt. Vele leden van de Senaat zijn er bovendien van overtuigd, dat een natuurwetenschappelijke grondslag voor ieder landbouwkundig ingenieur, welke ook zijn specialisatie moge zijn, noodzakelijk is te achten.

Het vraagstuk der Candidaatsstudie is daarna aan de orde gesteld. Hierover bestond meer meningsverschil. Het is toch zo, dat aan alle buitenlandse inrichtingen van hoger landbouwonderwijs een nog veel meer schoolse opvatting van de studie bestaat, dan in het huidige studieprogramma tot uiting komt. Aan de andere kant is onze kennis, in het bijzonder voor de Nederlandse richtingen, thans zo ver gevorderd, dat eigen onderzoek en eigen studie zeer wel mogelijk zijn. Daar in ons universitair onderwijs altijd sterk de nadruk is gelegd op de opvoedende kracht van zelfwerkzaamheid, is het begrijpelijk, dat velen daarvoor, in het bijzonder in het tweede gedeelte van de candidaatsstudie, meer gelegenheid willen geven.

De noodzaak van hervorming blijkt echter eerst goed wanneer men het huidige studieprogramma eens wat nauwkeuriger onder de loupe neemt. Vermoedelijk door opeenvolgende wijzigingen blijkt thans zowel voor het eerste als voor het tweede gedeelte van de candidaatsstudie weinig regelmaat te bestaan. Voor het eerste gedeelte wordt b.v. voor Akker- en Weidebouw 16 uur college per week gegeven, voor Veeteelt zelfs 17, voor Tuinbouw echter 14 en voor de tropische richtingen, waar veel minder gelegenheid voor zelfstudie bestaat, slechts 13. Voor het tweede gedeelte vindt men dezelfde weinig rationele opzet. Hier bevat het programma voor Akker- en Weidebouw en Tuinbouw 10 uur college per week, voor Veeteelt 12, doch voor Nederlandse landhuishoudkunde 14.

Het uitgangspunt van de Commissie is nu geweest — en de Senaat

heeft zich daarmee met algemene stemmen in zijn vergadering van 12 juli 1955 verenigd — dat voor de Nederlandse richtingen gestreefd moet worden naar 10 uur college per week. Daar in verband met de éénjarige propaedeuse het tweede gedeelte van de kandidaatsstudie thans anderhalf jaar zal omvatten, bestaat daarin voor een niet te groot aantal vakken voldoende gelegenheid om de kandidaatsstof te behandelen, terwijl de alsdan reeds wat oudere studenten tevens gelegenheid kunnen vinden voor eigen studie. Voor de éénjarige studie voor het eerste gedeelte van het candidaatsexamen geldt dit niet. Nog meer dan thans zal daar stof van fundamenteel karakter moeten worden behandeld en enige meerdere gebondenheid kan daarbij geen bezwaar zijn. Het aantal college-uren bedraagt daar gemiddeld 14.

Bij de besprekingen, die de Commissie REINDERS met de verschillende hoogleraren voerde, is echter wel gebleken, dat het voorgaande niet voor alle richtingen opgaat. De landbouwkundig ingenieurs, die in het buitenland, in het bijzonder in het minder ontwikkelde buitenland, een werkkring vinden, worden daar gewoonlijk juist zeer op prijs gesteld om hun allround opleiding. Het zou dus onverstandig zijn daaraan een eind te maken. Voor verschillende tropische richtingen en voor de bosbouw zijn dus ook in het tweede gedeelte van de kandidaatsstudie meer college-uren uitgetrokken.

Zoals gezegd is dit ontwerp eerst kort geleden in de Senaat behandeld en behoeft het dus nog de goedkeuring van de beslissende instanties. Ik meen echter goed te doen de overwegingen, welke de Senaat tot zijn besluit hebben geleid, hier in het kort uiteen te zetten.

Blijft thans nog iets te vermelden over de eveneens door velen gewenste wijziging in organisatie en bestuur van de hogeschool.

In 1952 werd door de Minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening een Commissie ingesteld onder voorzitterschap van onze oud-collega Prof. Mr C. H. F. POLAK, met het verzoek een advies te willen uitbrengen over de vraag in hoeverre de organisatie der Landbouwhogeschool, zoals deze in de wet van 15 December 1917 (Stb. nr 700) is geregeld, wijziging behoeft. Deze Commissie bracht in het begin van dit jaar rapport uit, en splitste daarbij haar aanbevelingen in twee gedeelten. In de eerste plaats stelde zij een ontwerp voor een wet op het hoger landbouwonderwijs samen, waarbij als uitgangspunt is aangenomen het bij de Staten Generaal aanhangige ontwerp voor een nieuwe wet op het hoger onderwijs. Daarnaast heeft de Commissie een ontwerp tot wijziging van de bestaande wet op het hoger landbouwonderwijs samengesteld waarin alleen die hervormingen van de bestuursvorm der landbouwhogeschool zijn vervat, welke naar haar mening geen uitstel gedogen. Ik acht het niet op mijn weg te liggen van deze plaats beschouwingen

te geven over een ontwerp van wet, dat nog niet bij de Volksvertegenwoordiging is ingediend. Volstaan moge worden met de mededeling, dat de Senaat, op verzoek van de Minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening, advies uitbracht over het voorstel tot wijziging van de bestuursvorm. Dit advies luidde instemmend.

Thans overgaande tot een iets meer gedetailleerde bespreking van de lotgevallen van onze hogeschool in het afgelopen jaar, moge allereerst worden vermeld, dat Prof. REINDERS, na ruim 32 jaren het onderwijs in de plantkunde aan de Landbouwhogeschool te hebben verzorgd, op het punt staat ons te verlaten. Met ingang van morgen werd hem op zijn verzoek, wegens het bereiken van de in de wet gestelde leeftijd, eervol ontslag verleend. Met hem vertrekt een man, die niet alleen als docent, doch ook als mens bij velen van zijn leerlingen een onvergetelijke herinnering achterlaat. Binnenkort zullen wij gelegenheid krijgen afscheid van Prof. REINDERS te nemen, vermoedelijk zal de Aula dan voor de eerste maal te klein zijn.

Onder de wetenschappelijke staf hadden wij gelukkig geen doden te betreuren; helaas ontviel door een ongeval aan de studentengemeenschap de jonge student L. J. THUS. Dat de zeer bekwame directeur van het met de afdeling Tuinbouw in nauw contact staande Instituut tot Bewaring en Verwerking van Tuinbouwproducten kort geleden door een noodlottig ongeval het leven verloor, heeft ons allen diep getroffen.

De lector Dr D. J. DOEGLAS werd benoemd tot gewoon hoogleraar in de aardkunde, delfstofkunde en gesteentenleer. Hij was reeds eerder in dit jaar benoemd tot bijzonder hoogleraar in de sedimentologie aan de Rijksuniversiteit te Utrecht.

In mijn verslag werd reeds mededeling gedaan van de instelling van de twee studierichtingen landbouwhuishoudkunde. De verwezenlijking van de plannen te dien aanzien heeft in het afgelopen studiejaar de daarbij betrokken instanties vele malen beziggehouden. Maar geleidelijk valt te constateren, dat de opbouw van deze nieuwe richtingen vorderingen maakt. Een eerste stap was de benoeming van Prof. Dr C. DEN HARTOG tot buitengewoon hoogleraar in de leer van de voeding en de voedselbereiding, terwijl binnenkort de benoeming van een lector in de leer van de woning en haar bewoning en een voorziening in het onderwijs in de textiel en haar gebruik te verwachten zijn. Prof. DEN HARTOG hield op 22 Maart 1955 zijn inaugurele rede over „Voedselconsumptie en enige van haar invloeden”.

De lector Ir M. L. 't HART, die belast was met het onderwijs in de graslandexploitatie, werd benoemd tot hoogleraar in de cultuur van het grasland.

Reeds sedert enige jaren waren de bevoegde instanties tot de overtuiging gekomen, dat bij de tropische richtingen ook aandacht moet worden geschonken aan de sociologische vraagstukken in de niet-

westerse gebieden. Het verheugt mij te kunnen mededelen, dat een alleszins bevoegd docent hiervoor is gevonden. Met ingang van 20 September a.s. werd Prof. Dr R. A. J. VAN LIER, buitengewoon hoogleraar in de sociologie en cultuurkunde van Suriname en de Nederlandse Antillen aan de Rijksuniversiteit te Leiden, benoemd tot hoogleraar aan de Landbouwhogeschool om onderwijs te geven in de empirische sociologie en sociografie der niet-westerse gebieden.

De Wet op het Hoger Landbouwonderwijs schrijft voor, dat aan de Landbouwhogeschool onderwijs zal worden gegeven in de dierkunde. Hieraan is tot dusverre geen uitvoering gegeven kunnen worden. Ik heb thans goede hoop, dat binnen afzienbare tijd de benoeming van een lector in de algemene dierkunde verwacht mag worden.

In verband met zijn benoeming tot lector aan de Rijksuniversiteit te Leiden zag Dr H. L. A. VAN WIJK zich genooddaakt zijn leeropdracht voor Portugees aan onze Hogeschool te beëindigen. De benoeming van een nieuwe docent mag binnenkort worden verwacht.

Wegens het bereiken van de 65-jarige leeftijd zal de docent voor handtekenen, de heer J. J. HAAK zijn taak met het einde van het lopende studiejaar moeten beëindigen. Een voorstel tot voorziening in dit onderwijs is van de Senaat uitgegaan.

Het doet mij genoegen te kunnen vermelden, dat Prof. WOLFF, naast zijn functie aan onze hogeschool, benoemd werd tot bijzonder hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam.

Prof. DEWEZ werd benoemd tot Ridder in de Orde van het Heilig Graf van Jeruzalem, Prof. EIJSVOOGEL tot Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw.

Aan de tuinbaas J. W. MEULENKAMP en de amanuensis A. J. W. GREVERS werd de eremedaille, verbonden aan de Orde van Oranje Nassau in zilver, aan de bouwknicht G. J. VAN DER SCHEUR die in brons verleend.

De Nederlandse landbouw heeft in het najaar van 1954 enige zorgelijke weken gekend door de ongunstige weersomstandigheden. Een mobilisatie van werkkrachten vond plaats om te trachten de aardappeloogst nog tijdig binnen te halen. Ook op de Nederlandse studenten werd een beroep gedaan voor het verlenen van hulp. Natuurlijk zijn ook onze studenten niet achtergebleven en konden enkele groepen, voorzien van trekkers en aardappelrooimachines in de Noordelijke provinciën worden ingeschakeld. In verband hiermede werden de colleges en practica voor de eerste en derdejaars studenten van 18 tot en met 30 October gesloten. Vooral het eerste jaar heeft van deze hulp naar het voorkomt ook zelf veel voordeel getrokken; men kwam op onconventionele wijze in contact met moeilijkheden in de land-

bouw, die men tot dusverre nauwelijks vermoed had. De Rector, die een oogje in het zeil hield, trof het gezelschap vermoeid, doch in de beste stemming aan.

Het probleem der studentenvoeding vond een snelle oplossing. In overleg met het Ministerie van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening werd de aan de Rijksuniversiteit te Utrecht gevolgde wijze van subsidiëring ook voor de Landbouwhogeschool ingevoerd. Zij werkt bevredigend. Als tegemoetkoming in de kosten van verbetering der keukeninstallaties enz. werd aan ieder der verenigingen een éénmalige subsidie van ten hoogste f 1000 toegekend, op voorwaarde dat zij uit eigen middelen daar een bedrag van minstens 20 % van deze subsidie aan toevoegden. De meeste verenigingen hebben niet onbelangrijk meer uit eigen middelen besteed, waardoor thans de uitrusting voor bereiding en nuttiging der spijzen overal aan redelijke eisen voldoet.

Unitas Studiosorum Vadae vierde haar vierde lustrum. Hierbij trok het podium-gesprek over „het Mandement der Bisschoppen”, waarbij vooraanstaande sprekers van uiteenlopende levensbeschouwingen waren uitgenodigd, een grote belangstelling.

De Katholieke Studentenvereniging „Sint Franciscus Xaverius” vierde haar 9e lustrum, bij welke gelegenheid een lezingencyclus werd georganiseerd over „Ideologie en werkelijkheid van het ras-probleem”.

De Wageningse Studenten Koor- en Orkestvereniging gaf onder leiding van Prof. VAN UVEN een tweetal welgeslaagde concertuitvoeringen. De Wageningse Studenten Toneel Vereniging had voor haar jaarlijkse uitvoering weder een zeer modern stuk gekozen nl. „La Soirée des Proverbes” van George Schehade. De uitvoering stelde hoge eisen aan de medespelers; over de vraag of ditmaal niet te hoog gegrepen was bestond verschil van inzicht.

Het aantal ingeschreven studenten bedroeg 826, waaronder 38 voor enkele lessen. Voor de eerste maal werden 155 studenten voor het volgen van volledig onderwijs ingeschreven. Aan 119 studenten werd het ingenieursdiploma uitgereikt. Het aantal promoties bedroeg 9.

Het internationaal landbouwstudiecentrum blijft buitenlandse landbouwkundigen naar Wageningen trekken. De zomercursus boekte het record aantal van 88 deelnemers. Er werden dit jaar twee onderwerpen behandeld, nl. als algemeen onderwerp „Methods of Agricultural Extension” en voor meer gevorderden „Organization of agricultural extension and extension program planning”. De waardering voor het gebodene was groot.

De meerdere bekendheid van de Landbouwhogeschool in het buitenland brengt echter tevens mede, dat hier buitenlanders komen

met de gedachte, dat zij aan de Landbouwhogeschool de doctorale graad kunnen behalen. Mijn ambtsvoorganger wees er een jaar geleden op, dat dit aanleiding tot moeilijkheden en teleurstellingen kan opleveren en dat met voorzichtigheid de juiste weg gezocht moet worden om deze te voorkomen. Dit heeft ook het landbouwstudiecentrum ingezien en het tracht daarom voor buitenlanders, die een bepaalde landbouwkundige opleiding hebben genoten, een studieprogramma te ontwikkelen, dat voor hen de overgang naar de Landbouwhogeschool en de toelating tot het ingenieursexamen zal kunnen openen.

Zoals reeds vermeld werd, is met de bouw van het laboratorium voor landbouwscheikunde begonnen. Het valt te waarderen, dat hierbij grote voortvarendheid is betracht. Op 14 October 1954 vond de aanbesteding plaats, binnen een week kwam de gunning af en op 28 October 1954 werd met de grondwerkzaamheden een aanvang gemaakt. Thans tekenen zich de uiterlijke vormen reeds duidelijk af, men hoopt dit laboratorium voor het eind van het jaar glasdicht te hebben.

Op 6 December kon de afdeling *Sociologie* en *sociografie* de verbouwde woningen in de Herenstraat, welke voorheen aan het I.V.T. ten gebruike waren afgestaan, betrekken.

Op 3 Maart vond in een te Lisse belegde bijeenkomst de overdracht aan de Minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening plaats van de door het Centraal Bloembollencomité ten behoeve van het wetenschappelijk onderzoek gebouwde laboratoria.

Op 29 October vond, in tegenwoordigheid van de Minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening, de opening plaats door Z.K.H. PRINS BERNHARD van een aantal nieuwe gebouwen van enige buiten de Hogeschool staande instituten en van onze afdeling Landbouwwerktuigkunde, welke afdeling, zoals reeds vermeld werd, tezamen met het Instituut voor Landbouwtechniek en rationalisatie en het Instituut voor Tuinbouwtechniek een nieuw gebouw aan de S. L. Mansholtlaan heeft betrokken. In dit gebouw is mede ondergebracht de op 14 October 1954 opgerichte stichting „centrale werkplaats”. De centrale werkplaats, waarvan de dagelijkse leiding is opgedragen aan de Lector Ir G. J. QUAST, heeft tot taak het ontwerpen, construeren en repareren van landbouwmachines, werktuigen, apparaten en technische hulpmiddelen voor de Landbouwhogeschool en de landbouwkundige instituten in Wageningen.

De afdeling *Bewerking van waarnemingsuitkomsten* van de Centrale Organisatie voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek te 's-Gravenhage heeft een onder-afdeling gevestigd in de nieuwe lokaliteiten voor wiskunde.

Wanneer wij zien hoevelen onzer afgestudeerden in het buitenland hun toekomst zoeken, dan is het begrijpelijk, dat wij ons verheugen in toenemende contacten, welke onze Hogeschool met vertegenwoordigers van wetenschap en praktijk in het buitenland onderhoudt. Dit leidt tot een stroom van buitenlandse bezoekers, die persoonlijk zich een denkbeeld van het onderwijs en onderzoek aan onze Hogeschool willen vormen. Ook de van officiële zijde beoonde belangstelling stellen wij op hoge prijs, waarbij ik denk aan het bezoek van de heer THAKIN KYAW TUN, Minister van land- en bosbouw in Birma, van Mr P. N. THAPAR I.C.S., Secretary of Agriculture te New Delhi, van Sir MASON, de Engelse Ambassadeur in ons land en van Dr CARDON, de Directeur Generaal van de Food and Agricultural Organization der United Nations.

Ook uitzending van onze hoogleraren naar den vreemde bevordert deze contacten zeer. In dit verband kan ik mededelen, dat Prof. VAN BEUKERING ongeveer drie maanden in Ceylon vertoefde als lid van een missie, welke door de F.A.O., de U.N.T.A.A. en de I.L.O. werd samengesteld om een onderzoek in te stellen en rapport uit te brengen omtrent het gebruik van landbouwproducten voor landelijke industrieën.

Prof. COOLHAAS bracht op uitnodiging van de Internationale Bank voor Reconstruction and Development te Washington, een bezoek aan Egypte om mede van advies te dienen over een ontwerp tot het in cultuur brengen van een streek door irrigatie. Door ziekte moest hij deze studiereis helaas te vroeg afbreken. Op uitnodiging van dezelfde Internationale Bank maakte Prof. HELLINGA deel uit van een missie, welke ongeveer drie maanden in Columbia verbleef ter bestudering van een ontwikkelingsproject, waarbij waterbeheersing een belangrijke rol speelt.

Een aantrekkelijk buitenlands contact vormt de dit jaar herhaalde uitwisseling met Yougoslavische studenten. Onder leiding van de ons allen thans goed bekende Prof. PANCER brachten wederom 20 studenten een bezoek aan ons land, waarna een twintigtal van onze studenten — ditmaal onder leiding van collega DEWEZ — Yougoslavië bezochten. Prof. PANCER, die over een opvallende talenkennis beschikt, is een man die geknipt is om dergelijke excursies te leiden; wij hopen hem hier het volgend jaar weer te zien.

Dit jaar zijn in Wageningen meerdere Internationale bijeenkomsten en congressen georganiseerd, ten dele door buiten de Hogeschool staande landbouwkundige instituten. Hiervoor werd zonodig een beroep gedaan op onze Hogeschool voor het beschikbaar stellen van lokalen. Zo werd de Aula beschikbaar gesteld voor de Eighth Hybrid Maize Meeting, welke onder auspiciën van de F.A.O. in Wageningen werd gehouden.

In het kader der culturele accorden hielden Prof. Dr G. PEETERS,

hoogleraar aan de Rijksuniversiteit te Gent en Prof. P. H. GREGORY D.Sc., D.I.C., hoogleraar aan het Imperial College of Science and Technology te Londen, enige voordrachten aan onze Hogeschool. Ook mochten wij een lezing beluisteren van Prof. Dr H. L. DE WAAL, hoogleraar aan de Universiteit van Pretoria, die onder auspiciën van de commissie van advies en coördinatie ten dienste van de culturele betrekkingen tussen Nederland en Zuid-Afrika een bezoek bracht aan Nederland. Het Landbouwhogeschoolfonds stelde ons in staat Prof. Dr S. E. FLANDERS, hoogleraar aan de Universiteit van Californië uit te nodigen tot het houden van een voordracht.

De lange en droge opsomming van de vele gebeurtenissen, waar bij de Rector Magnificus de Landbouwhogeschool vertegenwoordigde, zal ik U besparen en volstaan met de vermelding, dat ik aanwezig was bij het bezoek van Z.M. de Keizer van Ethiopië aan het Koninklijk Instituut voor de Tropen en bij de avondreceptie, welke door de Nederlandse Regering te 's-Gravenhage gehouden werd ter gelegenheid van 's Keizers staatsiebezoek.

Alvorens thans mijn ambt over te dragen aan mijn opvolger, wil ik mijn beide assessoren en de secretaris van de Senaat gaarne dank zeggen voor de mij gegeven steun. Wij hebben tezamen in het afgelopen jaar heel wat werk verzet en dit is steeds in de grootste eensgezindheid geschied.

De President Curator moge dank gebracht worden voor de zakelijke en welwillende wijze waarop hij ons maandelijks heeft willen ontvangen om de lopende problemen te bespreken. Voor de afdoening der zaken is dit een groot voordeel gebleken.

Ook aan de heren BOSMAN en WIERINGA, beiden de steun en toeverlaat van de Rector, mijn welgemeende dank.

Waarde Collega BECKING. Als Secretaris van de Senaat hebt gij grondig kennis kunnen maken met de bestuursvoering van onze Hogeschool. Tevens hebt gij kunnen constateren, dat de functie van Rector Magnificus geen sinecure is. Een groot voordeel voor U is, dat gij in Uw vroegere werkring gewend zijt geweest aan het besturen van een belangrijke organisatie; ook mij is dit een grote steun geweest.

Uw ernstige levensopvatting en Uw grote werkkraft staan er borg voor, dat gij U geheel aan dit bestuur zult wijden. De belangen van de Landbouwhogeschool zijn bij U in goede handen en ik draag dan ook de ambtsketen vol vertrouwen aan U over.

Leve de nieuwe Rector!